

Inhoudgeoriënteerd vreemde-talenonderwijs in het mbo?

In *Levende Talen* is al vaak geschreven over de verslechterde positie van vreemde talen in het mbo. Het Nationaal Bureau Moderne Vreemde Talen, de opvolger van de Taakgroep Nationaal Actieprogramma mvt, probeert die positie te verbeteren. Het bureau beschouwt de implementatie van de derde generatie eindtermen als het uitgelezen actiemoment. En dat is toch tamelijk verrassend, want deze eindtermen laten bijzonder weinig ruimte voor talen. Inhoudgeoriënteerd talenonderwijs is de uitkomst voor het talenonderwijs in het mbo, denkt het NaB-mvt. Of vrij vertaald: vreemde talen als communicatiemedium binnen de beroepsvakken.

Het middelbaar beroepsonderwijs is de laatste jaren onderwerp geweest van allerlei wettelijke veranderingen. Eén daarvan is de SVM-operatie (sectorvorming en vernieuwing in het mbo). Terwijl je vanwege de toenemende internationalisering zou verwachten dat op het gebied van talen een extra inspanning gepleegd zou worden, bleek in het mbo eerder het tegendeel het geval. Met de inwerkingtreding van de SVM-wet kwam het vreemdetalenonderwijs onder zware druk te staan. In 1995 luidde het SCO-Kohnstamm Instituut de noodklok. Dit instituut concludeerde dat door de invloed van het bedrijfsleven op de formulering van eindtermen, de aandacht voornamelijk was uitgegaan naar de vereisten voor beroeps-technische vakken. Het instituut sprak van kaalslag voor talen in sommige opleidingen.

Het tij keren

De operatie die nu in het secundair beroepsonderwijs plaats gaat vinden – de implementatie van de derde generatie eindtermen – is volgens NaB-mvt een uitgelezen mogelijkheid om het tij te keren en de (verdere) vernieuwing van het vreemdetalenonderwijs vorm te geven. In de eerste twee generaties was volstrekt onvoldoende aandacht voor vreemde talen. In sommige richtingen bleken er zelfs in het geheel geen doelen voor het talenonderwijs ontwikkeld. De derde generatie is op verzoek van minister Ritzen door de Adviescommissie Onderwijs Arbeid (ACOA) goetst. Deze commissie, onder leiding van oudstaatssecretaris mevrouw Ginjaar, kwam eind 1996 tot de slotsom dat er geen reden was bezorgd te zijn over een te geringe aandacht voor vreemde talen voor

het toekomstig beroepsmatig functioneren. 'Ze worden niet alleen aangeboden in de bedrijfstakken die daarvoor in aanmerking komen, maar er is zelfs sprake van een uitbreiding van het taalonderwijsaanbod.' Als dit waar is, zou er reden tot tevredenheid zijn. Toch stelde de uitspraak van de ACOA ons niet gerust. Gezien de ervaringen met de eerste en tweede generatie eindtermen konden wij ons nauwelijks voorstellen dat de derde generatie ten opzichte van de tweede opeens aanmerkelijk zou zijn verbeterd. Daarbij komt dat wij uit het veld nog steeds en zelfs in toenemende mate signalen krijgen die op het tegendeel wijzen. Waarschijnlijk heeft de commissie willen aangeven dat er in potentie genoeg mogelijkheden zijn voor vreemde talen, maar dat een en ander afhangt van de vertaling van de eindtermen in concreet aanbod door de opleidingen.

Geen eeuwigheidswaarde

Oplossingen zullen daarom gezocht moeten worden binnen de eindtermen en zo weinig mogelijk ten koste mogen gaan van de voor andere vakken beschikbare ruimte. Uitgangspunt voor het NaB-mvt is *inhoudgeoriënteerd vreemdetalenonderwijs*, een benadering die de laatste jaren in de didactische vakliteratuur nogal wat aandacht heeft gekregen. Westhoff vat in zijn in maart 1992 in *Levende Talen* gepubliceerde artikel 'Trends in het vreemdetalenonderwijs' de hoofdzaken samen. 'Kern van de zaak is dat de leerlingen de vreemde taal leren door bezig te zijn met realistische taken. [...] Dat wil zeggen dat zij iets doen waarvan voor alle betrokkenen duidelijk is dat dat later in werkelijkheid ook kan voorkomen. [...] Dit impliceert dat de taal die wordt geproduceerd en de setting waarin dat moet gebeuren betekenisvol dienen te zijn.' Taken in dit verband zouden kunnen worden afgeleid van en op den duur kunnen worden aangepast aan de uitkomsten van *language audits* in het bedrijfsleven. Dat zijn vragenlijsten waarmee men behoeften aan vreemde talen in bedrijven en bedrijfstakken kan analyseren. De nu geformuleerde eindtermen hebben immers geen eeuwigheidswaarde. Het NaB is met onder meer organisaties in het bedrijfsleven in gesprek om te bepleiten dat de behoefte aan vreemde talen op de arbeidsmarkt via dergelijke audits – die overigens verder ontwikkeld moeten worden – systematisch geanalyseerd wordt en zijn vertaling krijgt naar onderwijsprogramma's.

Vraag 9: *Denkt U dat personeel in uw bedrijf in de komende drie jaar taaltraining nodig zal hebben?*

0 ja 0 nee

Indien ja, voor welke talen zal dat dan gelden?

...

Vraag 10: *Als uw bedrijf al aan taaltraining heeft gedaan, welke van de onderstaande twee vormen wordt dan als de beste ervaren?*

0 wekelijkse instructie (bv. 4 uur per week) 0 intensieve cursussen (bv. 30 uur in 1 week)

Commentaar:

...

Vraag 11: *Welke talen zijn er in de laatste drie jaar regelmatig gebruikt door personeel van uw bedrijf. Om welke vaardigheden ging het hier. Wij verzoeken U dmv het plaatsen van extra kruisjes een mate van belangrijkheid aan te geven.*

Taal	Luisteren	Spreken	Lezen	Schrijven
1 Engels				
2 Duits				
3 Frans				
4 Spaans				
5 Italiaans				
6				
7				

Vraag 12: *Denkt U dat uw bedrijf export of import kansen heeft gemist door een gebrek aan taalvaardigheden in een bepaalde taal of bepaalde talen?*

0 ja 0 nee

Indien ja, zou U hieronder willen aangeven om welke taal of talen en welke vaardigheden het hierbij ging?

Taal	Luisteren	Spreken	Lezen	Schrijven
1				
2				
3				
4				
5				

Zou U ons hiervan ook voorbeelden of een voorbeeld kunnen geven? (bv. Ons bedrijf ontvangt veel post uit Frankrijk, maar niemand spreekt frans dus verdwijnt het ongeopend in de prullenmand.)

....

....

Voorbeeld van een language audit

uit: Stephen Hagen (red.), *Languages in European Business*, London: CILT, 1993.

Experimenten met vormen van inhoudgeoriënteerd vreemdetalenonderwijs in het secundair beroepsonderwijs sluiten aan bij één van de aanbevelingen van het SCO-Kohnstamm Instituut. Die luidt dat onderzoek gedaan zou moeten worden naar de voorwaarden voor de realisatie van wat beroepspraktijkgerichte vormen van taalonderwijs genoemd worden. Hierbij zouden de mogelijkheden voor simulaties van taalgebruikssituaties (in de school) onderzocht moeten worden. Wij hebben dit uitgebreid tot inhoudgeoriënteerd vreemdetalenonderwijs in het algemeen, waarbij de vreemde talen in min of meerdere mate als communicatiemedium worden gebruikt. Bijvoorbeeld studieteksten van diverse beroepsvakken in een vreemde taal, structureel en systematisch extra aandacht voor taalverwerving bij internationale uitwisselingen, simulaties van situaties in de beroepspraktijk waarbij talen van belang zijn of zelfs een aanpak waarbij de gehele opleiding of belangrijke delen daarvan in de vreemde taal worden verzorgd.

Voldoende draagvlak

Voordat we projecten rond inhoudgeoriënteerd talenonderwijs starten, wil het NaB-mvt eerst een zo volledig mogelijk beeld hebben van de situatie van vreemde talen in het secundair beroepsonderwijs en van de eventuele ontwikkelingen die zich daarin voordoen. Dat is nuttig voor het mbo zelf: er komt informatie beschikbaar over wat er in deze tak van onderwijs zoal te doen is op dit gebied. Maar daarnaast zijn gegevens nodig bij het doen van voorstellen voor de inrichting van projecten. Daarom hebben wij een enquête ontworpen, waarvan inmiddels circa 800 exemplaren verspreid zijn onder directies/colleges van bestuur en het management van sectoren/units/afdelingen van alle mbo-instituten in Nederland. Met de enquête willen wij tevens nagaan in hoeverre mbo-scholen in het uitproberen van vormen van inhoudgeoriënteerd vreemdetalenonderwijs geïnteresseerd zijn. De uitkomsten van de enquête – naast de bevindingen uit aanvullende diepte-interviews – beschrijven we in een rapport dat als input dient